Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

галузь знань: 10 Природничі науки

спеціальність: 106 Географія

освітньо-професійна програма: Географія

УХВАЛЕНО

Рішенням кафедри загальної та

регіональної географії

Протокол № 1 від 27 серпня 2020 року

Загальна інформація про дисципліну

Назва дисципліни	Основи наукових досліджень
Викладач	Король Олена Миколаївна
Контактний тел.	(0542) 685932
E-mail:	korolelena1976@gmail.com
Сторінка курсу в Moodle	https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=290
Консультації	Консультації проводяться у вівторок о 12:30 год.; групові або одноосібні. Також можливі он-лайн консультації через інтернет ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача або дзвонити.

Анотація до дисципліни

Наукові дослідження є необхідною дисципліною при формуванні знань майбутніх спеціалістів любої галузі і природничі науки не є винятком. Предметом навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» є сучасна методологія науки як дисципліна, сукупність методологічних засобів науки, система організації науково-дослідницької діяльності.

Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни: опанування елементів дослідницької діяльності, організації та методики наукової творчості, зокрема, навчитися формулювати задачі, вміти добирати й аналізувати необхідну інформацію за темою наукового географічного дослідження; приймати рішення; узагальнювати результати досліджень і формулювати висновки; за результатами досліджень вміти підготувати науковий звіт, доповідь чи статтю.

Завдання курсу:

– ознайомити студентів з сучасним об’єктами і предметами дослідження географічної науки;

– розглянути основні поняття, категорії, закони і закономірності у географії;

– вивчити основні наукові підходи в географії;

– ознайомити з системою методів наукового дослідження, їх класифікацією;

– навчити студентів організації наукового дослідження.

Формат дисципліни

Ознаки дисципліни	
Рік вступу	2020
Освітній ступінь	бакалавр
Курс навчання	1
Семестр	2
Формат курсу	очний
Обов'язкова /вибіркова	обов'язкова
Кількість кредитів/годин	4/120
Кількість розділів	2
Форма контролю	залік
Лекції	28
Практичні заняття	30
Консультації	2
Самостійна робота	60

Результати навчання

	Програмні результати навчання	Очікувані результати навчання
ПРН 1.	Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.	Знати класифікацію основних наукових методів та прийомів проведення наукових досліджень, вміти давати їм характеристику. Вміти складати загальну схему наукового дослідження
ПРН 5.	Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук.	Вміти організувати процес географічного дослідження; застосовувати основні методи, прийоми та форми збирання, обробки та аналізу інформацію під час наукових досліджень.
ПРН 6.	Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в галузі географічних наук.	Знати основні принципи роботи у текстовому і табличному редакторах для технічного оформлення публікацій, курсових, кваліфікаційних робіт та результатів наукових досліджень. Вміти користуватися програмами для перевірки на антиплагіат. Вміти використовувати статистичні методи обробки результатів під час проведення наукових досліджень. Вміти застосовувати відповідні пакети програм для обробки результатів.
ПРН 11.	Дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, чесності, професійного кодексу поведінки.	Знати принципи академічної доброчесності під час організації, проведення, а також під час оформлення результатів наукових досліджень.
ПРН 15.	Використовувати наукові методи для аналізу природно- і суспільно-географічних об'єктів і систем, планувати,	Знати класифікацію основних наукових методів та прийомів проведення наукових досліджень, їх характеристики.

	організовувати і проводити стаціонарні та польові географічні спостереження індивідуально та колективно.	

Тематичний план вивчення дисципліни

РОЗДІЛ І. Поняття про науку як систему знань. Географічна наука

Тема 1. Наука як система знань.

1. Сутність науки.
2. Зміст та класифікація наук.
3. Понятійний апарат.
4. Науково-технічна інформація.
5. Організація наукової діяльності в Україні.

Тема 2. Наукові дослідження.

1. Процес наукового дослідження, його характеристика та етапи проведення.
2. Загальна схема наукового дослідження.

Тема 3. Методика підготовки і оформлення рефератів, курсових та кваліфікаційних робіт.

1. Види навчально-дослідницьких робіт
2. Структура та технічне оформлення курсових та дипломних робіт

Тема 4. Оформлення та форми впровадження результатів наукового дослідження.

1. Оформлення та форми впровадження результатів наукового дослідження.
2. Наукова публікація: поняття, функції, основні види.
3. Наукова монографія, наукова стаття, теза доповіді.
4. Реферат, доповідь, виступ, книги.
5. Методика підготовки та оформлення публікацій до видання.

Тема 5. Основні методи наукових досліджень та їх характеристика.

1. Поняття наукового методу та його основні риси.
2. Система методів дослідження.
3. Загальнонаукові методи.
4. Конкретно-наукові та спеціальні методи.
5. Принципи географічних досліджень і класифікація наукових методів.

Розділ ІІ. Організація процесу географічного дослідження

Тема 6. Наукові парадигми в географії.

1. Хорологічна парадигма.
2. Системна парадигма в географії. Концепція геосистем.
3. Модельна парадигма.
4. Геоекологічна парадигма.
5. Парадигма взаємодії суспільства і природи.
6. Менш поширені парадигми й концепції.

Тема 7. Географічні дослідження: методологічний огляд.

1. Особливості і принципи географічних досліджень.
2. Об’єкти географічних досліджень.
3. Польові та камеральні дослідження.

4. Організація польових досліджень. Джерела первинної інформації.
5. Збирання географічних даних. Представлення інформації.
6. Опис та вимірювання.
7. Якісні та кількісні характеристики географічних об’єктів.
8. Наукова географічна мова.
9. Просторове впорядкування географічної інформації.
10. Систематика географічних об’єктів по вертикалі та по горизонталі.

Політика дисципліни

Вивчення навчальної дисципліни потребує: підготовки до практичних[занять; роботи з інформаційними джерелами, опрацювання рекомендованої основної та додаткової літератури, самостійної роботи, виконання тестових завдань.

Підготовка та участь у практичних заняттях передбачає: ознайомлення з програмою навчальної дисципліни, питаннями, які виносяться на заняття з відповідної теми; вивчення конспекту лекцій, а також позицій, викладених у підручниках, монографічній та іншій науковій літературі тощо.

Результатом підготовки до заняття повинно бути змістовне володіння здобувачем вищої освіти матеріалом теми, якій присвячено відповідне заняття, а саме знання: понятійно-термінологічного апарату дисципліни; володіння знаннями теоретичних запитань кожної теми та вміння використання їх на практиці. Розв’язання практичних завдань повинно як за формою, так і за змістом відповідати вимогам, що висуваються до вирішення відповідного завдання, свідчити про його самостійність, відсутність ознак повторюваності та плагіату.

На практичних заняттях присутність здобувачів вищої освіти є обов’язковою, важливою також є їх участь в обговоренні всіх питань теми. Забороняється запізнюватись на навчальні заняття та пропускати їх без поважних причин. Пропущені заняття мають бути відпрацьовані на консультаціях. Це ж стосується й студентів, які не виконали завдання або показали відсутність знань з основних питань теми. Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися навчальної етики, поважно ставитися до учасників процесу навчання, бути зваженим, уважним та дотримуватися дисципліни й часових (строкових) параметрів навчального процесу. Під час контрольних заходів забороняється використовувати джерела інформації, усні підказки, письмові роботи інших осіб, друковані книги, методичні посібники, телефони, планшети. Забороняється користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов’язаних з навчанням.

Академічна доброчесність

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять приклади можливої академічної недоброчесності. Неприпустимо надавати для оцінювання письмову роботу, підготовлену за участю інших осіб. Виявлення ознак академічної недоброчесності в

письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Система оцінювання та вимоги

Поточний контроль навчальних досягнень здійснюється протягом семестру на лабораторних заняттях. Результати (кількість набраних балів) фіксує викладач.

Використовуються такі форми поточного опитування: усна відповідь за лекційними матеріалами, тестування, контрольна робота з відкритими питаннями, заслуховування повідомлень студента з довідковою інформацією, реферати, створення презентації з її обов'язковим показом та повідомленням, участь у обговоренні питань для контролю знань на лабораторних заняттях.

Поточний контроль відображає поточні навчальні досягнення студента в освоєнні програмного матеріалу дисципліни і спрямований на необхідне корегування самостійної роботи студента. Сюди входить: методи усного контролю – бесіда, розповідь, доповідь студента, роз'яснення, відповіді на запитання. Усний контроль проводиться майже на кожному занятті в індивідуальній, фронтальній або комбінованій формі. Викладач розробляє чіткі критерії оцінювання всіх видів навчальної роботи у комплексному контролі знань, доводить їх до відома студентів на початку вивчення навчальної дисципліни. Результати поточного контролю є складовою визначення підсумкової оцінки і враховуються при визначенні підсумкової оцінки з даної дисципліни. До поточного контролю також відноситься виконання практичних завдань, бали за які враховуються у підсумкову оцінку.

При контролі виконання завдань, які винесені для самостійного, опрацювання, оцінці підлягають: самостійне опрацювання тем в цілому чи окремих питань; вміння застосовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань; написання рефератів; підготовка доповідей, презентацій тощо. Результати самостійної роботи фіксуються в журналі обліку роботи викладача. Бали, набрані студентом за виконання завдань з самостійної роботи, додаються до суми балів, набраних студентом з інших видів навчальної роботи з дисципліни.

У кінці семестру проводиться підсумкова контрольна робота. До контрольних заходів допускаються всі студенти незалежно від результатів поточного контролю. Результати контрольного заходу студента, який не з'явився на нього, також оцінюються «незадовільно» незалежно від причини. Відпрацювання контрольного заходу є обов'язковим.

Вид контролю – залік. Семестровий залік - це форма підсумкової атестації, що полягає в оцінці засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу (виконаних ним певних видів робіт на практичних заняттях та під час самостійної роботи) з навчальної дисципліни за семестр. Залік виставляється викладачем автоматично за умови, якщо студент виконав усі види навчальної роботи, які визначені робочою програмою навчальної дисципліни. Загальна оцінка обраховується в кінці семестру як сума балів за виконання всіх видів робіт. Враховуються бали набрані на поточному тестуванні, самостійній роботі та бали підсумкового контролю. Оцінювання

проводиться за 100-бальною шкалою. Структура проведення семестрового контролю відображається та доводиться до відома студентів на першому занятті.

Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал з дисципліни «Основи наукових досліджень»; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Прогнозує і передбачає подальший хід наукового дослідження, описує можливі наслідки, результати, що випливають з наявних даних. На основі проблемної ситуації, виділяє проблему, конструює гіпотези і перевіряє їх. При цьому студент не має утруднень при відповідях на видозмінені завдання, вільно справляється із класифікаціями, типологіями та іншими видами застосування знань, показує знайомство з монографічною літературою, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних робіт, володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом щодо науоквих досліджень.
82-89	твердо знає програмний матеріал з дисципліни «Основи наукових досліджень», грамотно й по суті викладає його; який не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання щодо вибору методів наукового дослідження, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв’язки.
74-81	знає програмний матеріал з дисципліни «Основи наукових досліджень», грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозміненій, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв’язки, здійснює перенесення дій.
64-73	має знання лише основного матеріалу з дисципліни «Основи наукових досліджень», але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв’язанні задач.
60-63	самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії.

35-59	не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом науки; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади із життя та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.
1-34	має загальне уявлення про навчальну дисципліну «Основи наукових досліджень», знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль								Разом	Загальна сума
РОЗДІЛ 1					РОЗДІЛ 2				
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	К. р.	60	100
5	5	5	5	10	5	5	20		
Самостійна робота									
	5	5	10	10	5	5		40	

Згідно Положення «Про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка» від 27.04.2020 р., можливе зарахування результатів навчання з окремої теми/тем, розділу, індивідуального завдання (контрольної роботи) чи дисципліни в цілому, здобутих за цими видами освіти. Обсяг зарахування в годинах/кредитах ECTS визначається згідно переліку компетентностей і результатів навчання, передбачених даною робочою програмою. Зарахування результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється у відповідності до пунктів 3.6-3.9 названого Положення.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	**Оцінка ECTS**	**Оцінка за національною шкалою**
		для іспиту, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна:

1. Важинський С.Е., Щербак Т І. Методика та організація наукових досліджень : Навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т І. Щербак. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 260 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/Articles/gornostal/vajinskii%20posibnyk.pdf
2. Дегтярьов А. В. Основи наукових досліджень : навчальний посібник / А. В. Дегтярьов, М. Г. Кокодій, В. О. Маслов. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 80 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2016-07-22/Maslov.pdf
3. Корнус О. Г. Систематизація і класифікація в географії : Методичні вказівки до вивчення теми курсу «Основи наукових досліджень» / О. Г. Корнус, А. О. Корнус. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – 28 с.
4. Мєлков Ю. О. Методичні рекомендації до семінарських занять з дисципліни «Основи наукових досліджень» (для бакалаврів). – К. : МАУП, 2016. – 17 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://maup.com.ua/assets/files/lib/metod/7329.pdf

Додаткова:

1. Адаменко М. І. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій / М. І. Адаменко, М. В. Бейлін. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 188 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://karazinbook.com/sites/default/files/books/adamenko_0.pdf
2. Байрак Г. Методи геоморфологічних досліджень : навч. посібник / Галина Байрак. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 292 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/bayrak_metody_geom.pdf
3. Горбачук В.Т., Горбачук Д.В. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. – Слов'янськ: ТОВ «Видавництво „Друкарський двір"», 2013. – 124 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.slavdpu.dn.ua/fizmatzbirnyk/slovniky/gorbachuk.pdf
4. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. 2-ге вид. випр. та доп. навч. посіб.– К.: Центр учбової літератури, 2011. – 144 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://isp.kiev.ua/images/Page_Image/Library/OsnjvyMetDoslilKolesnykov2011.pdf
5. Корнус А. О. Основи наукових досліджень : Методичні вказівки до виконання практичних робіт та контролю самостійної роботи студентів / А. О. Корнус, О. Г.Корнус ; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 32 с.

6. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / за заг. ред. Т. В. Гончарук. – Тернопіль, 2014. – 272 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/4874/3/%D0%9F%D0%9E%D0%A1%D0%86%D0%91%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%9E%D0%9D%D0%94%20%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA.pdf
7. Основи наукових досліджень: науково-допоміжний бібліографічний покажчик / Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Наукова бібліотека; укладачі: І. О. Железняк, В. В. Косенко; редактор В. В. Косенко; передмова В. В. Косенко. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 284 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://library.sspu.edu.ua/biblioteka/bibliografichni_pokazhchyky/2013/1.pdf
8. Основи наукових досліджень: конспект лекцій / укладач Е. В. Колісніченко. – Суми : Сумський державний університет, 2012. – 83 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://posek.km.ua/biblioteka/%D0%9E/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%8C%20%D0%9A%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%95.%D0%92..pdf
9. Швець Ф. Д. Основи наукових досліджень: навч. посіб. – Рівне : НУВГП, 2013. – 208 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://ep3.nuwm.edu.ua/4673/1/v44.pdf

Інформаційні ресурси

1. Вимоги до оформлення бібліографічного опису літературних джерел. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=109
2. Вимоги до оформлення магістерської роботи, типові помилки. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://e-works.com.ua/work/6198_Vimogi_do_oformlennya_magisterskoi_roboti_tipovi_pomilki.html
3. Наукова монографія, наукова стаття, теза доповіді. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.info-library.com.ua/books-text-3043.html